

Narodowy
Instytut
Muzyki
i Tańca

Trombita i róg pasterski - budowa instrumentów

Projekt zrealizowany w ramach programu
„Szkola mistrzów budowy instrumentów ludowych”

Mistrz: Piotr Kukuczka

Uczeń: Rafał Ślusarczyk

Koniaków 2021

O uczniu

Rafał Ślusarczyk - trębacz, pedagog, absolwent krakowskiej Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego, jako muzyk klasyczny współpracował z Krakowską Młodą Filharmonią, Orkiestrą Akademii Beethovenowskiej, FMF Youth Orchestra. Miłośnik polskiego folkloru muzycznego, związany z zespołami pieśni i tańca "Nowa Huta" i "Ziemia Myślenicka", uczestnik licznych festiwali folklorystycznych, m.in. TKB i International Folk Meetings Małopolska.

O mistrzu

Piotr Kukuczka - muzyk ludowy oraz twórca instrumentów ludowych pochodzący z Koniakowa. Od najmłodszych lat uczęszczał na zajęcia rzeźbiarskie prowadzone przez Jana Bojkę, później do szkoły stolarskiej. Z zamiłowaniem gra na instrumentach pasterskich takich jak trombity oraz rogi pasterskie, a także tworzy te instrumenty. Jest kilkakrotnym laureatem festiwali folklorystycznych m.in. Festiwal Folkloru Górali Polskich, Tygodnia Kultury Beskidzkiej, Festiwal Hejnalistów w Lanckoronie. Swoją grą upiększa msze góralskie organizowane w jego rodzinnej miejscowości. Z wielką chęcią prowadzi także pokazy oraz warsztaty instrumentalne.

O trombitcie i rogu pasterskim

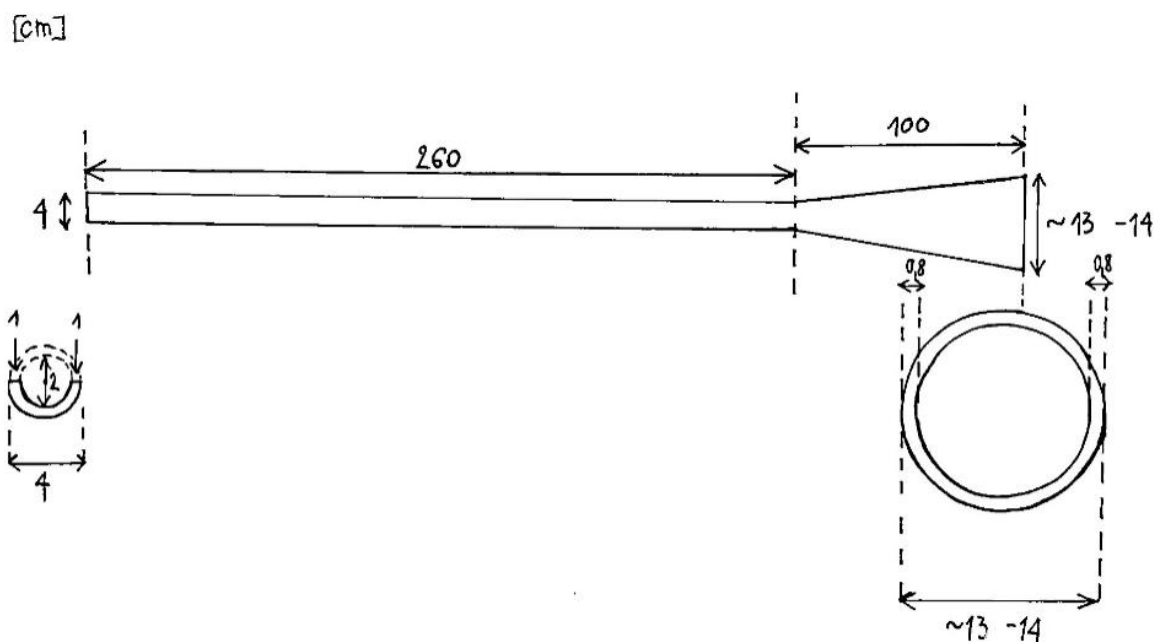
Trombita jest ludowym dętym instrumentem pasterskim, wykonywanym z drewna świerkowego o kształcie wydłużonego stożka. W zależności od regionu trombity mają różne długości: od około 1,5 m (Bieszczady) do prawie 4 m (Beskidy). Pierwotnie służyła pasterzom do przekazywania sygnałów na duże odległości. Skalą trombity są tony składowe szeregu harmonicznego (aliquoty) wydobywane przez zwiększanie lub zmniejszanie siły zadęcia. Trombita i róg pasterski należą do grupy aerofonów o ograniczonych możliwościach wykonawczych.

Róg jest ludowym instrumentem o wygiętym kształcie i długości około 1,5 m. Charakterystyczny kształt rogu odpowiada zarysowi pnia drzewa rosnącego na stromym zboczu. Wykonywany głównie z drewna świerkowego, ale też z drewna jarzębinowego. Używany był do odstraszenia dzikiej zwierzyny przez pasterzy. Jego brzmienie i strój zależy od rozmiaru instrumentu. Róg jest instrumentem o mniejszych możliwościach wykonawczych w porównaniu do trombity.

Trombita i róg pasterski są instrumentami występującymi na obszarach karpackich.

Budowa trombity

- materiał: sezonowane drewno świerkowe o długości min. 380 cm i średnicy min. 14 cm
- narzędzia: porzez (ośnik), siekiera, pilana (piła), papier ścierny, dłuta o różnych szerokościach, klej stolarski, ściski stolarskie, cyrkiel, ołówek

Najważniejszym etapem budowy trombity jest sezonowanie ściętego w odpowiednim czasie drewna. Najlepszą porą w roku do ścinania drewna jest luty, ze względu na małą ilość soków. Dzięki temu materiał nie pęka i jest najbardziej żywotny.

Następnym etapem jest obcięcie sęków i usunięcie kory.

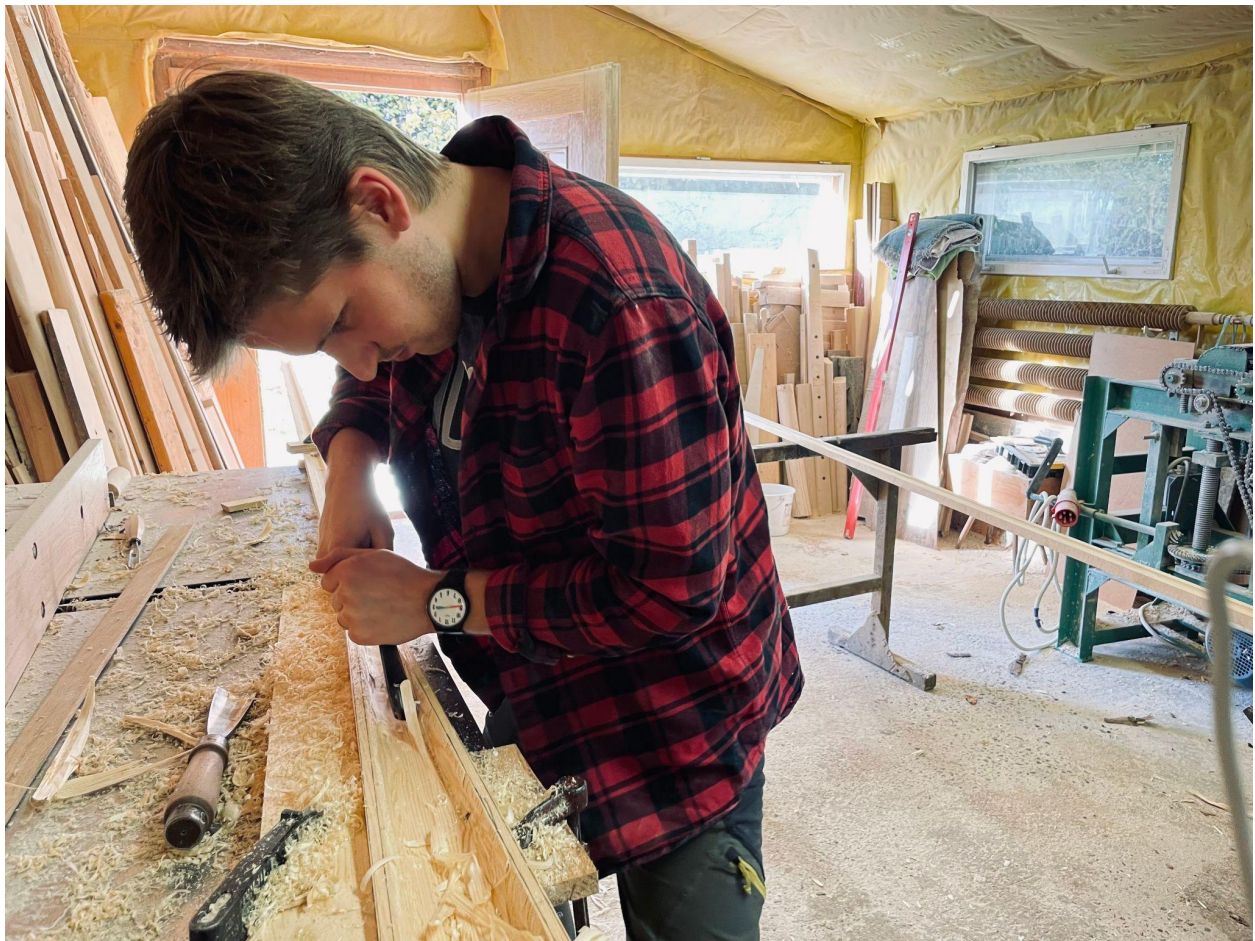

Drewno przecinamy na pół za pomocą piły i nadajemy mu kształt trombity: prostego odcinka o długości 260 cm i stożkowego zakończenia (tuby) o długości 100 cm.

Za pomocą cyrkla wyznaczamy kształt roztrąbu (tuby) oraz zaznaczamy ołówkiem zarys kanałów wewnętrznych.

W każdej z połówek drewna dłutami formujemy półokrągłe kanały, każdy o głębokości 1 cm na prostym odcinku. Stożkowatą tubę kształtujemy z zachowaniem ścianek o szerokości ok. 0,8-1 cm. Prostą listwą sprawdzamy czy otrzymaliśmy stożek o równych ściankach. Szlifujemy kanały i wnętrze tuby.

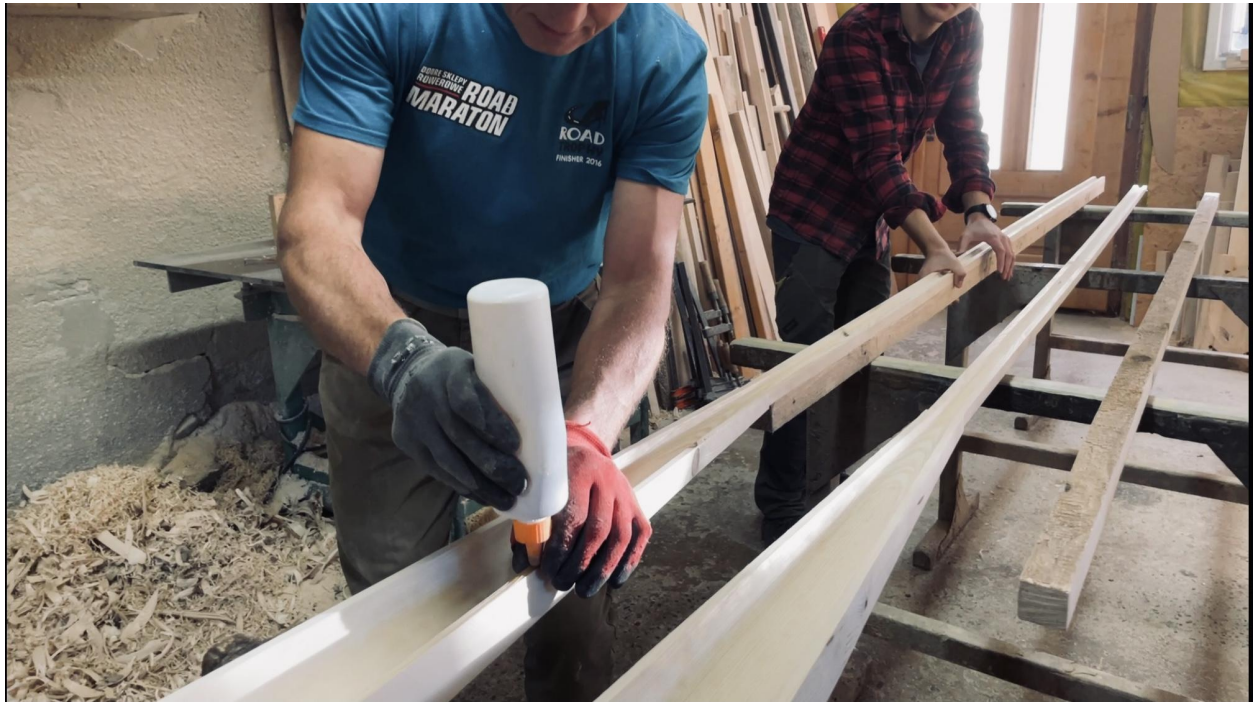

Składamy połówki ze sobą, odmierzamy i docinamy do długości ok. 360 cm.

Krawędzi połówek smarujemy dobrze uszczelniającym stolarskim klejem piankowym i składamy je ze sobą. Zabezpieczamy je dwiema prostymi listwami i zakładamy zaciski. Instrument odkładamy do wyschnięcia na równym, poziomym podłożu, aby zapobiec zdeformowaniu trombity.

Gdy klej wyschnie, ostrym dłutem usuwamy jego nadmiar oraz nadajemy ostateczny kształt. Drobne nierówności usuwamy papierem ściernym.

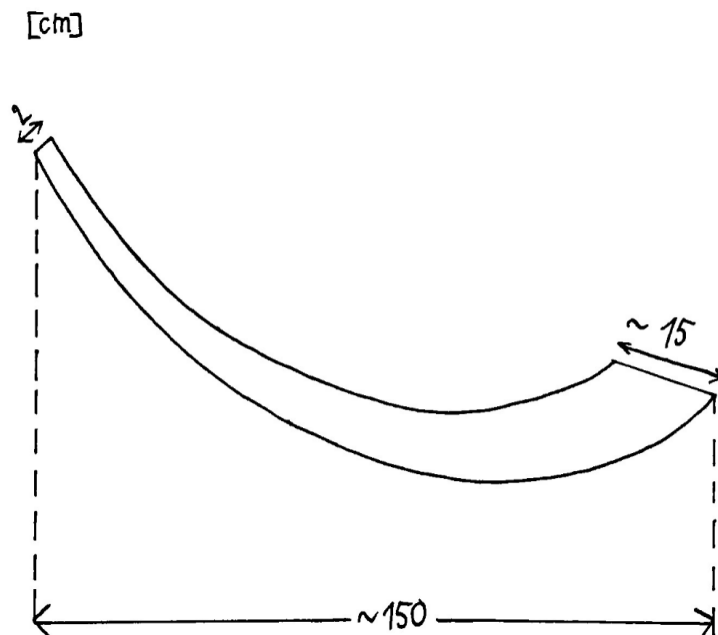
Ostatnim etapem jest wykończenie zewnętrzne trombity. W zależności od gustu oraz regionu instrumenty są różnie wykańczane z zewnątrz. Może to być m.in.: kora, sznur. W naszej trąbce zachowamy naturalne słoje drewna świerkowego zabezpieczając trombitę bejcą oraz cienką warstwą lakieru do drewna.

Budowa rogu pasterskiego

- materiał: sezonowane drewno świerkowe o odpowiednim kształcie
- narzędzia: porzez (ośnik), siekiera, pilana (piła), papier ścierny, dłuta o różnych szerokościach, klej stolarski, obręcze stolarskie, cyrkiel, ołówek

Budowa rogu jest analogiczna do budowy trombity. Wybrany kawałek drewna musimy początkowo oczyścić z kory oraz nadać wstępny kształt.

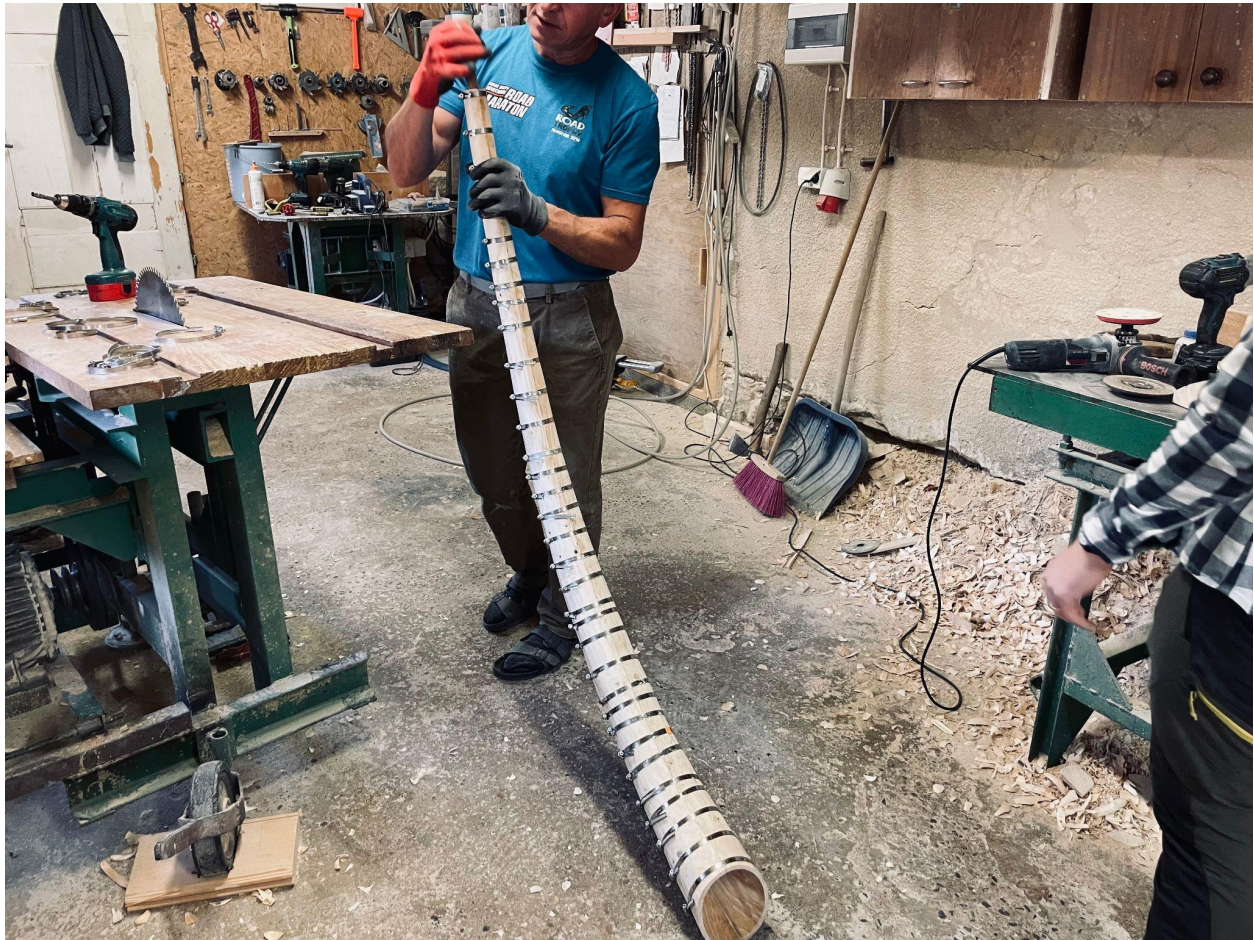

Następnie przecinamy drewno na pół. W każdej połówce zostaje wydrążony rozszerzający się kanał. Rozmiar i kształt rogu jest w dużej mierze zależny od konkretnego kawałka materiału z którego został wykonany.

Obydwie połówki skleamy klejem stolarskim, zabezpieczamy za pomocą obejm i odstawiamy do wyschnięcia.

Po usunięciu obejm stolarskich szlifujemy z wierzchu by wyrównać powierzchnię i usunąć resztki kleju.

Ustnik

- materiał: kawałek czereśniowego drewna
- narzędzia: wiertło, dłuta, papier ścierny

Budowę rozpoczynamy od przewiercenia otworu o szerokości mniejszej niż 2 cm przez środek drewna do połowy jego długości. Później cieńszym wiertłem wiercimy z drugiej strony.

Formujemy dowolny kształt ustnika i za pomocą dłuta drążymy wgłębienie od strony z mniejszym otworem.

